

The Fall of the Berlin Wall: To Celebrate or Not to Celebrate?

By [Dr. Jacques R. Pauwels](#)

Global Research, November 13, 2019

Region: [Europe](#), [Russia and FSU](#)

Theme: [History](#)

It is impossible to be against the disappearance of walls that segregate people, and it is therefore impossible not to applaud the fall of the Berlin Wall in November 1989, or, for that matter, not to look forward to the fall of other walls that today, thirty years later, still stand or are being built.

But it is legitimate to inquire if the collapse of communism in Eastern Europe and the Soviet Union, inaugurated by the fall of the Berlin Wall, has been a triumph for democracy.

In doing so, it should be kept in mind that democracy has not only a political but also a social face: it is a system in which the demos, the great mass of ordinary people, not only may provide some input, e.g. via elections, but also receives some benefits, typically in the shape of social services. Let's ask the crucial question, cui bono?, "who profited from this?" The answer may surprise you.

Beneficiaries of the so-called revolutions in Eastern Europe were certainly the landowning nobility, the former ruling class, and its close ally, the Church, Catholic in most of Eastern Europe but Orthodox in Russia, formerly also a major landowner. On account of the 1917 October Revolution in Russia and revolutionary changes introduced by the Soviets in Eastern Europe in 1944/45, the nobility and the church had lost their vast landed properties (and castles, palaces, etc.) together with their previously preponderant political power.

In the years following the fall of the Berlin Wall, however, not only the noble families of the former German and Austro-Hungarian Empires, but also, and especially, the Catholic Church, were able to recuperate in Eastern Europe their landed property that had been socialized in 1945. The result is that the Catholic Church is once again the biggest landowner in Poland, the Czech Republic, Hungary, Croatia, etc. To this landlord, the

Eastern European plebeians — e.g., Polish tenant farmers and Slovenian stall-keepers on the little market square behind the Cathedral of Ljubljana — now have to pay much higher rents than in the supposedly “bad old days” before 1990. Many former aristocratic landowners, such as the dynasty of the Schwarzenbergs, are back in possession of chateaux and large domains in Eastern Europe and enjoy once again great influence and political power, just like in the supposedly “good old days” before 1914 and/or 1945.

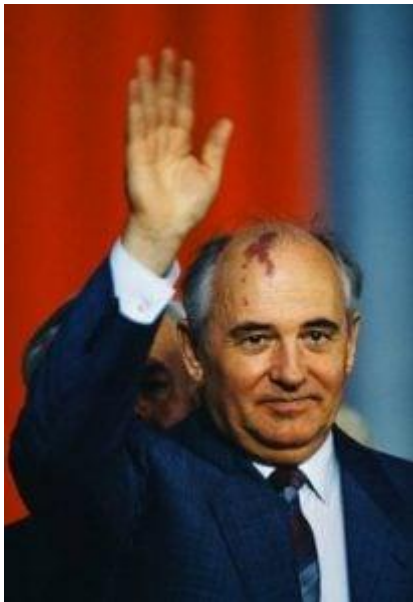
Image on the right is from the US Embassy in Holy See

Not a word was ever said or written about these things in our mainstream media, however; to the contrary, we were persuaded to believe that **Karol Józef Wojtyła, Pope John-Paul II**, collaborated with the archconservative American **President Ronald Reagan** and the CIA against the Soviets only in order to restore democracy in Eastern Europe. That the head of the Catholic Church, an eminently undemocratic institution in which the Pope has everything to say, and millions of ordinary priests and believers nothing at all, might be an apostle of the democratic gospel, is an absurd notion.

If the Pope really wanted to go to bat for democracy, he could have started with the Catholic Church itself. That John-Paul II really wanted nothing to do with genuine democracy appears all too clearly from the fact that he condemned “liberation theology” and fought tooth and nail against the courageous champions of this theology — generally ordinary priests and nuns — who promoted democratic change in Latin America, democratic change that was much more needed there than in Eastern Europe. Indeed, in most of Latin America the population has never benefited from inexpensive housing, free education, medical care, or the many other social services that were taken for granted in communist Poland and elsewhere in Eastern Europe. Of course, in Latin America the Catholic Church had always been a large landowner, whose privileges and wealth — fruits of the bloody conquest of the land by the Spanish conquistadors — might have been erased by a genuine democratization to the advantage of peasants and other proletarians. It is undoubtedly for this reason that the Pope worked hard for change in Eastern Europe but opposed it in Latin America.

In any event, in the predominantly Catholic countries of Eastern Europe, and especially in Poland, the Catholic Church was able to recuperate much of its former wealth and influence. But does this amount to a triumph for democracy? Consider this: democracy means equal rights for all citizens, but in Poland the separation of Church and state, one of the great achievements of the French Revolution, providing equal rights to all citizens

regardless of their faith, which was a reality under communism, now exists only on paper, but not in practice; Poles who do not happen to be Catholic, as well as homosexuals and feminists, cannot feel at home there. Poland has in some ways returned to the very undemocratic era before the French Revolution when, in just about every country, a specific 'state religion' was imposed on all citizens and there was no question of religious freedom or tolerance.

In Russia, the Orthodox Church had lost virtually all of its former wealth and influence as a result of the 1917 revolution. Conversely, it managed to recuperate a great deal of riches and influence after the likes of Gorbachev and Yeltsin dismantled the communist system, fruit of an October Revolution that had also separated church and state. In the Russian heartland of the former Soviet Union, the Orthodox Church has made a comeback almost as spectacular as the one achieved by the Catholic Church in Poland. It has repossessed virtually the entire gigantic portfolio of land and buildings it owned before 1917, and the state has generously financed the restoration of old (and the construction of new) churches at the expense of all taxpayers, Christian or not.

The Orthodox Church is once again big, rich, and powerful, and closely associated with the state, exactly as in the pre-revolutionary, quasi-medieval czarist era. With respect to religion, Russia, like Poland, has made a great leap backward to the *Ancien Régime*.

As for ordinary people, the situation is not nearly as bright. In Russia, the revolutionary changes inaugurated in 1917 had brought enormous improvements in the lives of the bulk of a formerly extremely poor and backward population — not immediately, but certainly in the long run.

By the time of the fall of the Berlin Wall,, the Soviet population had achieved a rather decent level of general prosperity, and the majority of Soviet citizens did not long for the demise of the Soviet Union.

To the contrary: in a 1991 referendum, no less than three quarters of them voted to preserve the Soviet state, and they did so for the simple reason that this was to their advantage. Conversely, the demise of the Soviet Union, prepared by Gorbachev and achieved by Yeltsin, turned out to be a catastrophe for the majority of the Soviet population.

The kind of widespread, desperate poverty that was so typical of Russia before the October Revolution was able to make a comeback there in the 1990s, that is, at the time when capitalism was restored under Yeltsin's auspices. The latter orchestrated what may well have been the biggest swindle in world history: the privatization of the enormous collective wealth, built up between 1917 and 1990, via superhuman efforts and untold sacrifices, by the labor of millions of ordinary Soviet citizens, by what used to be called the "proletariat." That crime benefited a "profitariat," that is, small group of profiteers, who became super-wealthy, a kind of mafia whose bosses are known as "oligarchs." Balzac once wrote that "a crime hides behind every great fortune"; the great crime that hides behind the fortunes of the Russian (and other Eastern European) oligarchs was the privatization of the wealth of the Soviet Union under the auspices of Yeltsin, and ordinary Soviet citizens were the victims of that crime.

It is thus not surprising that even now, a majority of Russians regrets the disappearance of the Soviet Union, and that in former East Bloc countries such as Romania and East Germany, many if not most people are nostalgic about the not-so-bad times before the fall of the Berlin Wall, as is consistently demonstrated by opinion polls. A major determinant of this sentiment is the fact that vital social services such as medical care and education, including higher education, are no longer free of charge or very inexpensive, as they used to be. Women also lost many of the considerable gains they had achieved under communism, for example, with respect to employment opportunities, economic independence, and affordable childcare.

A majority of the denizens of former Eastern-European "satellites" of the Soviet Union likewise experienced hard times after the fall of the Berlin Wall. These countries were de-industrialized as privatization caused western corporations and banks to move in and apply "shock therapy," which involved massive layoffs of workers in the name of efficiency and competitiveness. A previously unknown curse, unemployment, appeared on the scene precisely when social services, previously taken for granted, were discarded because they do not fit into the neoliberal mould. Today, there is no future in Eastern Europe for young people, so they leave their homeland to try their luck in Germany, Britain, and elsewhere in the west. These Eastern Europeans vote against the new system "with their feet," as the western media used to crow triumphantly whenever dissidents defected from communist countries at the time of the Cold War.

While the communist countries offered their citizens elaborate social services and full employment, in other words, a fairly high level of *social* democracy, there was certainly no *political* democracy, at least not in the conventional western sense of the term, that is, with free elections, free media, etc. In Russia and Eastern Europe, there is now admittedly much more freedom but, as a denizen of Germany's eastern reaches has sarcastically quipped, this freedom amounts mostly to "a being free of employment, of safe streets, of free health care, of social security."

In other words, political democracy has arrived at the cost of the liquidation of social democracy; and as this comment implies, to many if not most people, benefits such as full employment, free education, health care, etc., are more precious than the freedom, enjoyed by Americans, for example, to choose a president between the candidates of two parties, the Democrats and the Republicans, that have not without reason been described

as “two right wings of one single party.” (Not surprisingly, a great percentage of Americans does not bother to vote.)

Eastern Europeans may now be freer than before the fall of the Berlin Wall, but do they now live in truly democratic political systems? Far from it. Russia never experienced the dawn of genuine political democracy; not under Yeltsin, and not under Putin. As for the former Soviet “satellites,” increasing numbers of people there are traumatized by the loss of social benefits and other services that they took for granted under communism and had not expected to lose upon the arrival of capitalism.

Persuaded by politicians and media pundits to blame their troubles on scapegoats such as refugees, they have increasingly supported extreme-right parties that advocate authoritarian, jingoist, xenophobic, racist, and sometimes openly neo-fascist or even neo-Nazi policies. All too many of the leaders of parties and even governments in the post-communist states are no champions of democracy at all, but glorify the undemocratic and sometimes openly fascist elements that ruled their countries in the 1930s and/or collaborated with the Nazis during the war and committed monstrous crimes in the process. In Ukraine, for example, the neo-Nazis now proudly trek through the streets with torch parades, swastika flags, and SS symbols. In much of Eastern Europe, democracy is not flourishing at all; it is obviously under threat.

We have seen that the nobility and above all the clergy, the former ruling classes, have done very well in Eastern Europe and, at least as far as the church is concerned, in Russia as well, thanks to the fall of communism. But the greatest beneficiaries of the changes inaugurated by the fall of the Berlin Wall have been the international elites of business, the big banks and corporations. These are generally American, West-European, or Japanese multinationals, and being a multinational means doing business in all countries and paying taxes in none. (Except in tax havens such as the Cayman Islands, where the tax rate is minimal).

After the fall of the Berlin Wall, the multinationals triumphantly entered Eastern Europe in order to sell their hamburgers, cola, weapons, and other merchandise; to take over state enterprises for a song; to grab raw materials; to hire highly qualified workers and staff, educated at state expense, at low wages; etc. (In Russia this looked possible under Yeltsin, darling of the West, but Putin subsequently blocked the West’s planned economic conquest of Russia in favour of homegrown capitalists, and for this he has never been forgiven.)

The financial and industrial elite of Western Europe and much of western world in general has managed to profit in yet another way from the fall of communism. In the immediate aftermath of the Second World War, even in Western Europe the Soviet Union was still rightly regarded as the vanquisher of Nazi Germany, and its social-economic model enjoyed an immense prestige. In this context, the Western elite hurriedly introduced political and social reforms – collectively known as the “welfare state” – to avoid more radical, even revolutionary changes for which a potential certainly existed, most obviously in countries such as France and Italy.

And during the Cold War it was deemed necessary to maintain a system of 'welfarism' and high employment to retain the loyalty of workers in the face of competition from the communist countries with their policies of full employment and elaborate systems of social services. But the welfare state restricted, not drastically but certainly to some extent, the possibilities for profit maximization, and "neoliberal" intellectuals and politicians condemned the scheme from the very start as a nefarious state intervention in the presumably spontaneous and beneficial operation of the "free market." The collapse of communism in Eastern Europe, then, offered the elite a golden opportunity to dismantle the welfare state and social security schemes in general. As there was no longer a Soviet Union to compete with, the elite was free to roll back the social services associated with the welfare state all over Western Europe with impunity. In the years after 1945, writes the Belgian historian Jan Dumolyn,

the elite had made major concessions to the working population out of fear of communism, . . . in order to keep people quiet, and to counter the appeal of socialism behind the Iron Curtain. It is therefore not a coincidence that the social services began to be rolled back after the fall of the Berlin Wall in 1989. The threat was gone. It was no longer necessary to appease the working population.

In Western Europe and elsewhere in the Western world, the elite is still very much focused on this task, clearly in the hope that soon nothing at all will be left of the welfare state. The fall of the Berlin Wall made it possible that we are now witnessing a return to the unbridled, ruthless capitalism of the nineteenth century – a catastrophe for ordinary people, for the *demos*, and therefore a major setback for the cause of democracy.

The losers in the drama of the collapse of communism in the Soviet Union and Eastern Europe thus also include workers and employees in Western countries, that is, the majority of the population, which erroneously considers itself to be "middle-class": their relatively high wages, favourable working conditions, and social services, introduced after 1945, were proclaimed to be "unaffordable." The wage-earners were told to settle for less, but even when they do agree to have their wages lowered and their benefits "clawed back" in the framework of "austerity" measures, they often see their jobs disappear in the direction of the low-wage countries of Eastern Europe and the even lower-wage Third World. After the fall of the Berlin Wall, the big West German corporations, which had collaborated very profitably with the Nazis between 1933 and 1945, were allowed to plunder East Germany economically.

On the other hand, the West German workers have seen their wages — lowered by the Nazis but increased immediately after 1945 — decline rapidly, as job opportunities migrated to areas further east and keen competition for the remaining jobs has been arriving in the form of migrants from Eastern Europe as well as refugees from Syria, Afghanistan, etc. These newcomers are blamed by many journalists and politicians for all the problems; this serves to divert attention from the real causes of the problems and simultaneously provides grist for the mill of all sorts of neo-fascist and other extreme-right political movements.

The fall of communism turned out to be very advantageous for a minority but highly disadvantageous for the majority of the population on both sides of the former Berlin Wall.

It also had extremely nasty consequences for millions of people in the Third World. In the years after 1945, the cause of democracy achieved significant progress there, because the denizens of countless colonies could realize their dream of independence.

That was possible thanks to the support of the anti-imperialist Soviet Union and despite stubborn resistance put up by the western powers that happened to be the colonial masters. The latter inflicted murderous wars on the freedom fighters. France and the US, for example, tried (in vain) to smash revolutionary movements in Algeria and Vietnam, massacring millions of people in the process. In many colonies that gained their independence, the western powers made use of assassination (e.g. Lumumba), bribery, embargoes, destabilization, coups d'état, etc. They also engineered fake revolutions ("colour revolutions") to ensure that socialist experiments were avoided or caused to fail and that regimes came to power that served the interests of the former colonial masters.

But it was not easy to pursue neo-colonialist projects as long as the Soviet Union existed, because Moscow provided considerable support, first to revolutionary forces that fought for independence in the colonies and afterwards to independent former colonies, especially — but not exclusively — when they opted for a Soviet model of development. After the fall of the wall and the implosion of the Soviet Union, however, the western powers, and above all their leader, the US, found it much easier to impose their will on the ex-colonies.

This not only meant that the former colonies were no longer permitted to imitate the Soviet example and follow the socialist path to development, which quite a few of them had originally intended to do: henceforth it was also *verboten* to steer an independent economic course, for example by closing their doors to western export products and investment capital and/or use their own raw materials such as petroleum for the benefit of their own people instead of the profit of American and other foreign investors. The latter was/is the great sin committed by the likes of Saddam Hussein, Bashar al-Assad, Nicolás Maduro, and, just recently, Evo Morales. Neo-colonial objectives could now be achieved via bombings, invasion, and other brutal forms of open warfare, as happened in Iraq, Afghanistan, Libya, and Syria, or economic warfare, for instance against Cuba and Venezuela.

These wars have had an extremely undemocratic character, as they have cost the lives of millions, mostly poor people, including countless women and children. And the regimes installed by the victors have all turned out to be hopelessly undemocratic, unpopular, corrupt, and sometimes incapable of governing a country.

While these wars have been a catastrophe for millions, they have been wonderful for the (mostly American) western producers of sophisticated and super-expensive weaponry. The high costs of these wars are socialized, they are the responsibility of the state and therefore of the ordinary citizens who are saddled with an increasingly important share of the taxes, while the profits are privatized, that is, end up in the wallets of shareholders of (mostly multinational) corporations and banks whose taxation rate has consistently dwindled to ridiculously low levels. The neocolonial wars, made possible, or at least facilitated, by the fall of the Berlin Wall and the collapse of the Soviet Union, thus not only

ruin the lives of millions of denizens of poor Third World countries, but also contribute to make the few rich even richer, and the poor, even poorer, in the western heartland.

These wars consolidate not only the riches, but also the power, of the rich and powerful: they constitute a pretext for limiting the freedom of ordinary people in the name of national security and patriotism. President George W. Bush achieved that with his repressive Patriot Act; and the internet and especially the social media are used increasingly spy on (and thus intimidate) the oi polloi. Thanks to the fall of the Berlin wall, then, the “one percent” is now richer and more powerful than ever before, and the “99 percent” are poorer and more powerless than ever before.

If you belong to the “one percent”, go ahead and celebrate the fall of the Berlin Wall, thirty years ago. But please do not ask the rest of us to celebrate with you.

*

Note to readers: please click the share buttons above. Forward this article to your email lists. Crosspost on your blog site, internet forums. etc.

Jacques R. Pauwels is the author of [The Great Class War: 1914-1918](#). He is a Research Associate of the Centre for Research on Globalization (CRG).

The original source of this article is Global Research

Copyright © [Dr. Jacques R. Pauwels](#), Global Research, 2019

Comment on Global Research Articles on our Facebook page
Become a Member of Global Research

Nederlandse vertaling:

Het is onmogelijk om tegen het verdwijnen van muren te zijn die mensen van elkaar scheiden, en het is daarom onmogelijk om niet te juichen om de val van de Berlijnse Muur in november 1989, of om niet uit te kijken naar de val van andere muren die vandaag, dertig jaar later, nog steeds staan of worden gebouwd.

Maar het is legitiem om je af te vragen of de ineenstorting van het communisme in Oost-Europa en de Sovjet-Unie, die met de val van de Berlijnse Muur begon, een triomf voor de democratie is geweest.

Daarbij moet in gedachten worden gehouden dat democratie niet alleen een politiek, maar ook een sociaal gezicht heeft: het is een systeem waarin het volk, de grote massa van gewone mensen, niet alleen inspraak heeft, bijvoorbeeld via verkiezingen, maar ook bepaalde voordelen geniet, meestal in de vorm van sociale voorzieningen. Laten we de cruciale vraag stellen: cui bono, “wie heeft hiervan geprofiteerd?” Het antwoord zal u misschien verrassen.

De begunstigden van de zogenaamde revoluties in Oost-Europa waren zeker de landadel, de voormalige heersende klasse, en haar naaste bondgenoot, de kerk, die in het grootste deel van Oost-Europa katholiek was, maar in Rusland orthodox, en vroeger ook een belangrijke landeigenaar. Door de Oktoberrevolutie van 1917 in Rusland en de revolutionaire veranderingen die de Sovjets in 1944/45 in Oost-Europa doorvoerden, verloren de adel en de kerk hun uitgestrekte landerijen (en kastelen, paleizen, enz.) en hun voorheen overweldigende politieke macht.

In de jaren na de val van de Berlijnse Muur konden echter niet alleen de adellijke families van het voormalige Duitse en Oostenrijks-Hongaarse Rijk, maar ook en vooral de katholieke kerk hun

landbezit, dat in 1945 was genationaliseerd, in Oost-Europa terugkrijgen. Het resultaat is dat de katholieke kerk opnieuw de grootste grondbezitter is in Polen, Tsjechië, Hongarije, Kroatië, enz. Aan deze grootgrondbezitter moeten de Oost-Europese plebejers – bijvoorbeeld Poolse pachtboeren en Sloveense kraamhouders op het kleine marktplein achter de kathedraal van Ljubljana – nu veel hogere pachtprizen betalen dan in de zogenaamd “slechte oude tijd” vóór 1990. Veel voormalige aristocratische landeigenaren, zoals de dynastie van de Schwarzenbergs, zijn weer in het bezit van kastelen en grote landgoederen in Oost-Europa en genieten opnieuw grote invloed en politieke macht, net als in de zogenaamd “goede oude tijd” vóór 1914 en/of 1945.

Afbeelding rechts is afkomstig van de Amerikaanse ambassade in de Heilige Stoel

In onze mainstream media is hier echter nooit iets over gezegd of geschreven; integendeel, ons werd wijsgemaakt dat Karol Józef Wojtyła, paus Johannes Paulus II, samenwerkte met de ultraconservatieve Amerikaanse president Ronald Reagan en de CIA tegen de Sovjets, enkel en alleen om de democratie in Oost-Europa te herstellen. Dat het hoofd van de katholieke kerk, een bij uitstek ondemocratische instelling waarin de paus alles te zeggen heeft en miljoenen gewone priesters en gelovigen niets, een apostel van het democratische evangelie zou zijn, is een absurde gedachte. Als de paus echt voor de democratie had willen opkomen, had hij bij de katholieke kerk zelf kunnen beginnen. Dat Johannes Paulus II echt niets met echte democratie te maken wilde hebben, blijkt maar al te duidelijk uit het feit dat hij de 'bevrijdingstheologie' veroordeelde en met hand en tand vocht tegen de moedige voorvechters van deze theologie – over het algemeen gewone priesters en nonnen – die democratische veranderingen in Latijns-Amerika bevorderden, democratische veranderingen die daar veel harder nodig waren dan in Oost-Europa. In het grootste deel van Latijns-Amerika heeft de bevolking immers nooit geprofiteerd van goedkope huisvesting, gratis onderwijs, medische zorg of de vele andere sociale voorzieningen die in het communistische Polen en elders in Oost-Europa vanzelfsprekend waren. Natuurlijk was de katholieke kerk in Latijns-Amerika altijd een grote landeigenaar geweest, wier privileges en rijkdom – vruchten van de bloedige verovering van het land door de Spaanse conquistadores – door een echte democratisering ten gunste van de boeren en andere proletariërs zouden kunnen worden weggevaagd. Het is ongetwijfeld om deze reden dat de paus zich hard heeft ingezet voor verandering in Oost-Europa, maar zich hiertegen verzette in Latijns-Amerika.

In ieder geval heeft de katholieke kerk in de overwegend katholieke landen van Oost-Europa, en met name in Polen, veel van haar vroegere rijkdom en invloed kunnen herwinnen. Maar is dit een overwinning voor de democratie? Bedenk het volgende: democratie betekent gelijke rechten voor alle burgers, maar in Polen bestaat de scheiding van kerk en staat, een van de grote verworvenheden van de Franse Revolutie, die alle burgers gelijke rechten verleende ongeacht hun geloof, en die onder het communisme een realiteit was, nu alleen nog op papier, maar niet in de praktijk; Polen die toevallig niet katholiek zijn, evenals homoseksuelen en feministen, kunnen zich daar niet thuis voelen. Polen is in zekere zin teruggekeerd naar het zeer ondemocratische tijdperk van vóór de Franse Revolutie, toen in vrijwel elk land een specifieke 'staatsgodsdienst' aan alle burgers werd opgelegd en er geen sprake was van godsdienstvrijheid of tolerantie.

In Rusland had de orthodoxe kerk als gevolg van de revolutie van 1917 vrijwel al haar vroegere rijkdom en invloed verloren. Omgekeerd wist zij een groot deel van haar rijkdom en invloed terug te winnen nadat Gorbatsjov en Jeltsin het communistische systeem hadden ontmanteld, dat het resultaat was van een Oktoberrevolutie die ook de scheiding van kerk en staat had bewerkstelligd. In het Russische hart van de voormalige Sovjet-Unie heeft de orthodoxe kerk een comeback gemaakt die bijna net zo spectaculair is als die van de katholieke kerk in Polen. Ze heeft vrijwel alle landerijen en gebouwen die ze vóór 1917 bezat, teruggekregen en de staat heeft de restauratie van oude (en de bouw van nieuwe) kerken royaal gefinancierd op kosten van alle belastingbetalers, christenen of niet. De orthodoxe kerk is weer groot, rijk en machtig en nauw verbonden met de staat, precies zoals in het pre-revolutionaire, quasi-middeleeuwse tsaristische tijdperk. Op religieus gebied heeft Rusland, net als Polen, een grote stap terug gezet naar het Ancien Régime.

Voor de gewone man is de situatie lang niet zo rooskleurig. In Rusland hadden de revolutionaire veranderingen die in 1917 waren ingezet, enorme verbeteringen gebracht in het leven van het

grootste deel van de voorheen extreem arme en achtergebleven bevolking – niet onmiddellijk, maar zeker op de lange termijn.

Tegen de tijd dat de Berlijnse Muur viel, had de Sovjetbevolking een redelijk niveau van algemene welvaart bereikt en verlangde de meerderheid van de Sovjetburgers niet naar het einde van de Sovjet-Unie.

Integendeel: in een referendum in 1991 stemde maar liefst driekwart van hen voor het behoud van de Sovjetstaat, en wel om de eenvoudige reden dat dit in hun voordeel was. Omgekeerd bleek de ondergang van de Sovjet-Unie, voorbereid door Gorbatsjov en tot stand gebracht door Jeltsin, een ramp voor het merendeel van de Sovjetbevolking.

De wijdverbreide, wanhopige armoede die zo typerend was voor Rusland vóór de Oktoberrevolutie, kon in de jaren negentig, toen het kapitalisme onder auspiciën van Jeltsin werd hersteld, weer de kop opsteken. Deze laatste organiseerde wat wel eens de grootste zwendel in de wereldgeschiedenis zou kunnen zijn: de privatisering van de enorme collectieve rijkdom die tussen 1917 en 1990 met bovenmenselijke inspanningen en onnoemelijke offers was opgebouwd door de arbeid van miljoenen gewone Sovjetburgers, door wat vroeger het “proletariaat” werd genoemd. Van die misdaad profiteerde een 'profitariaat', een kleine groep profiteurs die superrijk werd, een soort maffia waarvan de bazen bekend staan als 'oligarchen'. Balzac schreef ooit dat “achter elke grote fortuin een misdaad schuilgaat”; de grote misdaad die schuilgaat achter de fortuinen van de Russische (en andere Oost-Europese) oligarchen was de privatisering van de rijkdom van de Sovjet-Unie onder auspiciën van Jeltsin, en gewone Sovjetburgers waren het slachtoffer van die misdaad.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat zelfs nu nog een meerderheid van de Russen het verdwijnen van de Sovjet-Unie betreurt en dat in voormalige Oostbloklanden zoals Roemenië en Oost-Duitsland veel, zo niet de meeste mensen nostalgisch terugdenken aan de niet zo slechte tijden vóór de val van de Berlijnse Muur, zoals blijkt uit opiniepeilingen. Een belangrijke factor die dit sentiment bepaalt, is het feit dat essentiële sociale voorzieningen zoals gezondheidszorg en onderwijs, inclusief hoger onderwijs, niet langer gratis of zeer goedkoop zijn, zoals vroeger het geval was. Vrouwen verloren ook veel van de aanzienlijke voordelen die ze onder het communisme hadden verworven, bijvoorbeeld op het gebied van werkgelegenheid, economische onafhankelijkheid en betaalbare kinderopvang.

Ook de meerderheid van de inwoners van de voormalige Oost-Europese “satellietstaten” van de Sovjet-Unie heeft na de val van de Berlijnse Muur moeilijke tijden doorgemaakt. Deze landen werden gedeïndustrialiseerd toen privatisering ervoor zorgde dat westerse bedrijven en banken zich er vestigden en een “shocktherapie” toepasten, waarbij onder het mom van efficiëntie en concurrentievermogen op grote schaal werknemers werden ontslagen. Een voorheen onbekende vloek, werkloosheid, deed precies op dat moment zijn intrede toen sociale voorzieningen, die voorheen als vanzelfsprekend werden beschouwd, werden afgeschaft omdat ze niet in het neoliberale plaatje pasten. Vandaag de dag is er geen toekomst voor jongeren in Oost-Europa, dus verlaten ze hun vaderland om hun geluk te beproeven in Duitsland, Groot-Brittannië en elders in het westen. Deze Oost-Europeanen stemmen “met hun voeten” tegen het nieuwe systeem, zoals de westerse media triomfantelijk verkondigden telkens wanneer dissidenten tijdens de Koude Oorlog uit communistische landen vluchtten.

Terwijl de communistische landen hun burgers uitgebreide sociale voorzieningen en volledige werkgelegenheid boden, met andere woorden een vrij hoog niveau van sociale democratie, was er zeker geen sprake van politieke democratie, althans niet in de conventionele westerse betekenis van het woord, dat wil zeggen met vrije verkiezingen, vrije media, enz. In Rusland en Oost-Europa is er nu weliswaar veel meer vrijheid, maar zoals een inwoner van het oosten van Duitsland sarcastisch opmerkte, komt deze vrijheid vooral neer op “vrijheid van werk, van veilige straten, van gratis gezondheidszorg, van sociale zekerheid”.

Met andere woorden, politieke democratie is tot stand gekomen ten koste van de sociale democratie; en zoals deze opmerking impliceert, zijn voordelen als volledige werkgelegenheid, gratis onderwijs, gezondheidszorg, enz. voor veel, zo niet de meeste mensen, kostbaarder dan de vrijheid die Amerikanen bijvoorbeeld genieten om een president te kiezen uit de kandidaten van twee partijen, de Democraten en de Republikeinen, die niet zonder reden worden omschreven als “twee rechtse

vleugels van één enkele partij". (Het is dan ook niet verwonderlijk dat een groot percentage van de Amerikanen niet de moeite neemt om te gaan stemmen.

Oost-Europeanen zijn nu misschien vrijer dan vóór de val van de Berlijnse Muur, maar leven ze nu in echt democratische politieke systemen? Verre van dat. Rusland heeft nooit een echte politieke democratie gekend, niet onder Jeltsin en niet onder Poetin. Wat de voormalige "satellietstaten" van de Sovjet-Unie betreft, zijn steeds meer mensen getraumatiseerd door het verlies van sociale voorzieningen en andere diensten die zij onder het communisme als vanzelfsprekend beschouwden en niet hadden verwacht te verliezen bij de komst van het kapitalisme.

Overtuigd door politici en media-experts om hun problemen te wijten aan zondebokken zoals vluchtelingen, steunen zij in toenemende mate extreemrechtse partijen die autoritaire, chauvinistische, xenofobe, racistische en soms openlijk neofascistische of zelfs neonazistische beleidsmaatregelen voorstaan. Maar al te veel leiders van partijen en zelfs regeringen in de postcommunistische staten zijn helemaal geen voorvechters van de democratie, maar verheerlijken de ondemocratische en soms openlijk fascistische elementen die hun landen in de jaren dertig regeerden en/of tijdens de oorlog met de nazi's collaboreerden en daarbij gruwelijke misdaden begingen. In Oekraïne bijvoorbeeld marcheren neonazi's nu trots door de straten met fakkels, hakenkruisvlaggen en SS-symbolen. In een groot deel van Oost-Europa bloeit de democratie helemaal niet; zij wordt duidelijk bedreigd.

We hebben gezien dat de adel en vooral de geestelijkheid, de voormalige heersende klassen, het dankzij de val van het communisme erg goed hebben gedaan in Oost-Europa en, althans wat de kerk betreft, ook in Rusland. Maar de grootste begunstigden van de veranderingen die door de val van de Berlijnse Muur in gang zijn gezet, zijn de internationale elites van het bedrijfsleven, de grote banken en bedrijven. Dit zijn over het algemeen Amerikaanse, West-Europese of Japanse multinationals, en multinational zijn betekent dat je in alle landen zaken doet en in geen enkel land belasting betaalt. (Behalve in belastingparadijzen zoals de Kaaimaneilanden, waar het belastingtarief minimaal is).

Na de val van de Berlijnse Muur trokken de multinationals triomfantelijk Oost-Europa binnen om hun hamburgers, cola, wapens en andere handelswaar te verkopen, staatsbedrijven voor een habbekrats over te nemen, grondstoffen te bemachtigen, hoogopgeleide werknemers en personeel, op kosten van de staat, tegen lage lonen in dienst te nemen, enz. (In Rusland leek dit mogelijk onder Jeltsin, de lieveling van het Westen, maar Poetin blokkeerde vervolgens de geplande economische verovering van Rusland door het Westen ten gunste van binnenlandse kapitalisten, en dit is hem nooit vergeven. De financiële en industriële elite van West-Europa en een groot deel van de westerse wereld in het algemeen is erin geslaagd om op nog een andere manier te profiteren van de val van het communisme. In de onmiddellijke nasleep van de Tweede Wereldoorlog werd de Sovjet-Unie zelfs in West-Europa nog terecht beschouwd als de overwinnaar van nazi-Duitsland, en genoot haar sociaal-economische model een enorm prestige. In deze context voerde de westerse elite haastig politieke en sociale hervormingen door – gezamenlijk bekend als de "verzorgingsstaat" – om radicalere, zelfs revolutionaire veranderingen te voorkomen, waarvoor zeker potentieel bestond, het meest duidelijk in landen als Frankrijk en Italië.

En tijdens de Koude Oorlog werd het noodzakelijk geacht om een systeem van 'welvaartsstaat' en hoge werkgelegenheid in stand te houden om de loyaliteit van de arbeiders te behouden tegenover de concurrentie van de communistische landen met hun beleid van volledige werkgelegenheid en uitgebreide sociale voorzieningen. Maar de verzorgingsstaat beperkte, niet drastisch maar zeker in zekere mate, de mogelijkheden voor winstmaximalisatie, en 'neoliberale' intellectuelen en politici veroordeelden het stelsel vanaf het begin als een snode staatsinmenging in de zogenaamd spontane en heilzame werking van de 'vrije markt'. De ineenstorting van het communisme in Oost-Europa bood de elite dan ook een gouden kans om de verzorgingsstaat en de sociale zekerheid in het algemeen af te breken. Aangezien er geen Sovjet-Unie meer was om mee te concurreren, kon de elite ongestraft de sociale voorzieningen die met de verzorgingsstaat gepaard gingen, in heel West-Europa terugdraaien. In de jaren na 1945, schrijft de Belgische historicus Jan Dumolyn, had de elite uit angst voor het communisme grote concessies gedaan aan de werkende bevolking, ... om de mensen rustig te houden en de aantrekkingskracht van het socialisme achter het IJzeren

Gordijn tegen te gaan. Het is dan ook geen toeval dat de sociale voorzieningen na de val van de Berlijnse Muur in 1989 begonnen te worden afgebouwd. De dreiging was weg. Het was niet langer nodig om de werkende bevolking tevreden te houden.

In West-Europa en elders in de westerse wereld is de elite nog steeds sterk op deze taak gericht, duidelijk in de hoop dat er binnenkort niets meer overblijft van de verzorgingsstaat. De val van de Berlijnse Muur heeft ervoor gezorgd dat we nu getuige zijn van een terugkeer naar het ongebreidelde, meedogenloze kapitalisme van de negentiende eeuw – een ramp voor de gewone man, voor de demos, en dus een grote tegenslag voor de democratie.

Tot de verliezers van het drama van de ineenstorting van het communisme in de Sovjet-Unie en Oost-Europa behoren dus ook de arbeiders en werknemers in de westerse landen, dat wil zeggen de meerderheid van de bevolking, die zich ten onrechte tot de “middenklasse” rekent: hun relatief hoge lonen, gunstige arbeidsomstandigheden en sociale voorzieningen, die na 1945 waren ingevoerd, werden “onbetaalbaar” verklaard. De loontrekkenden werd gezegd dat ze genoeg moesten nemen met minder, maar zelfs als ze akkoord gaan met loonsverlagingen en het “terugvorderen” van hun uitkeringen in het kader van “bezuinigingsmaatregelen”, zien ze vaak hun banen verdwijnen naar de lagelonenlanden van Oost-Europa en de nog lagere lonen van de derde wereld. Na de val van de Berlijnse Muur kregen de grote West-Duitse bedrijven, die tussen 1933 en 1945 zeer winstgevend hadden samengewerkt met de nazi's, toestemming om Oost-Duitsland economisch te plunderen. Aan de andere kant hebben de West-Duitse arbeiders hun lonen – die door de nazi's waren verlaagd maar onmiddellijk na 1945 weer werden verhoogd – snel zien dalen, omdat de werkgelegenheid naar gebieden verder naar het oosten is verplaatst en er scherpe concurrentie voor de resterende banen is ontstaan in de vorm van migranten uit Oost-Europa en vluchtelingen uit Syrië, Afghanistan, enz. Veel journalisten en politici geven deze nieuwkomers de schuld van alle problemen. Dit leidt de aandacht af van de werkelijke oorzaken van de problemen en is tegelijkertijd koren op de molen van allerlei neofascistische en andere extreemrechtse politieke bewegingen.

De val van het communisme bleek zeer gunstig voor een minderheid, maar zeer nadelig voor de meerderheid van de bevolking aan beide zijden van de voormalige Berlijnse Muur. Het had ook uiterst nare gevolgen voor miljoenen mensen in de Derde Wereld. In de jaren na 1945 boekte de democratie daar aanzienlijke vooruitgang, omdat de bewoners van talloze koloniën hun droom van onafhankelijkheid konden verwezenlijken.

Dat was mogelijk dankzij de steun van de anti-imperialistische Sovjet-Unie en ondanks het hardnekkige verzet van de westerse mogendheden, die toevallig de koloniale machthebbers waren. Deze laatste voerden moorddadige oorlogen tegen de vrijheidsstrijders. Frankrijk en de VS probeerden bijvoorbeeld (tevergeefs) revolutionaire bewegingen in Algerije en Vietnam te verpletteren, waarbij miljoenen mensen werden afgeslacht. In veel koloniën die hun onafhankelijkheid verwierven, maakten de westerse mogendheden gebruik van moord (bijvoorbeeld Lumumba), omkoping, embargo's, destabilisatie, staatsgrepen, enz. Ze organiseerden ook nep-revoluties (“kleurenrevoluties”) om ervoor te zorgen dat socialistische experimenten werden voorkomen of tot mislukken werden gebracht en dat regimes aan de macht kwamen die de belangen van de voormalige koloniale machthebbers dienden.

Maar zolang de Sovjet-Unie bestond, was het niet eenvoudig om neokolonialistische projecten uit te voeren, omdat Moskou aanzienlijke steun verleende, eerst aan revolutionaire krachten die in de koloniën voor onafhankelijkheid vchten en daarna aan onafhankelijke voormalige koloniën, vooral – maar niet uitsluitend – wanneer zij kozen voor een Sovjetmodel van ontwikkeling. Na de val van de Muur en de implosie van de Sovjet-Unie werd het voor de westerse mogendheden, en vooral voor hun leider, de VS, echter veel gemakkelijker om hun wil op te leggen aan de voormalige koloniën. Dit betekende niet alleen dat de voormalige koloniën niet langer het Sovjetvoorbeeld mochten navolgen en de socialistische weg naar ontwikkeling mochten inslaan, wat nogal wat van hen oorspronkelijk van plan waren: voortaan was het ook verboden om een onafhankelijke economische koers te varen, bijvoorbeeld door hun deuren te sluiten voor westerse exportproducten en investeringskapitaal en/of hun eigen grondstoffen, zoals aardolie, te gebruiken ten behoeve van hun eigen bevolking in plaats van ten behoeve van Amerikaanse en andere buitenlandse investeerders.

Dit laatste was/is de grote zonde begaan door mensen als Saddam Hoessein, Bashar al-Assad, Nicolás Maduro en, recentelijk nog, Evo Morales. Neokoloniale doelstellingen konden nu worden bereikt door middel van bombardementen, invasies en andere brute vormen van open oorlogvoering, zoals in Irak, Afghanistan, Libië en Syrië, of door economische oorlogvoering, bijvoorbeeld tegen Cuba en Venezuela.

Deze oorlogen hadden een uiterst ondemocratisch karakter, aangezien ze miljoenen mensen het leven hebben gekost, voornamelijk arme mensen, waaronder talloze vrouwen en kinderen. En de regimes die door de overwinnaars zijn geïnstalleerd, zijn allemaal hopeloos ondemocratisch, impopulair, corrupt en soms niet in staat gebleken om een land te besturen.

Hoewel deze oorlogen een ramp waren voor miljoenen mensen, waren ze geweldig voor de (voornamelijk Amerikaanse) westerse producenten van geavanceerde en peperdure wapens. De hoge kosten van deze oorlogen worden gesocialiseerd, ze zijn de verantwoordelijkheid van de staat en dus van de gewone burgers, die opgezadeld worden met een steeds groter deel van de belastingen, terwijl de winsten worden geprivatiseerd, dat wil zeggen terecht komen in de portemonnee van aandeelhouders van (voornamelijk multinationale) bedrijven en banken, waarvan het belastingtarief gestaag is gedaald tot belachelijk lage niveaus. De neokoloniale oorlogen, die mogelijk zijn gemaakt, of in ieder geval zijn vergemakkelijkt, door de val van de Berlijnse Muur en de ineenstorting van de Sovjet-Unie, ruïneren dus niet alleen het leven van miljoenen inwoners van arme derdewereldlanden, maar dragen er ook toe bij dat de weinige rijken nog rijker worden en de armen nog armer in het westerse hart van de wereld.

Deze oorlogen versterken niet alleen de rijkdom, maar ook de macht van de rijken en machtigen: ze vormen een voorwendsel om de vrijheid van gewone mensen te beperken in naam van nationale veiligheid en patriottisme. President George W. Bush bereikte dat met zijn repressieve Patriot Act; en het internet en vooral de sociale media worden steeds vaker gebruikt om het gewone volk te bespioneren (en dus te intimideren). Dankzij de val van de Berlijnse muur is de “één procent” nu rijker en machtiger dan ooit tevoren, en is de “99 procent” armer en machtelozer dan ooit tevoren. Als u tot de “één procent” behoort, ga dan gerust de val van de Berlijnse muur van dertig jaar geleden vieren. Maar vraag de rest van ons alstublieft niet om met u mee te vieren.

*

Opmerking voor de lezers: klik op de deelknoppen hierboven. Stuur dit artikel door naar uw e-maillijsten. Plaats het op uw blogsite, internetfora, enz.

Jacques R. Pauwels is de auteur van *The Great Class War: 1914-1918*. Hij is onderzoeksmedewerker bij het Centre for Research on Globalization (CRG).

De oorspronkelijke bron van dit artikel is Global Research

Copyright © Dr. Jacques R. Pauwels, Global Research, 2019

Reageer op artikelen van Global Research op onze Facebook-pagina

Word lid van Global Research